

IASRH

VEJLEDNING OM DISPENSATIONSMULIGHEDER I FORBINDELSE MED PRØVER

Anders Dræby Sørensen

Faculty of Arts, Studerådgivningsrapport 2011

Indledning

Denne rapport handler om muligheden for at søge om dispensation (fravigelse) fra regler om prøver ved de mellemlange (MVU) og lange videregående uddannelser (LVU) på baggrund af *usædvanlige forhold*.

Rapporten tager udgangspunkt i et overordnet princip om, at alle studerende skal leve op til de generelle og specifikke krav til mål og kvalitet i uddannelserne, som stilles i uddannelsesbekendtgørelser og studieordninger. Formålet med den omtalte dispensationsmulighed er alene at kunne give lige vilkår for de studerende i forbindelse med prøverne, der er et af flere virkemidler til at sikre uddannelsernes mål og kvalitet. Således udgør dispensationerne en mulighed for at kunne tilbyde særlige prøvevilkår for enkelte studerende som kompensation for usædvanlige forhold, der kan påvises direkte at påvirke deres prøvesituation på en negativ måde. I den forbindelse giver dispensationsmuligheden altså ikke hjemmel til at praktisere positiv særbehandling, og derfor bør dispensationer kun gives, så der så vidt muligt kompenseres for de usædvanlige forhold, uden at der hermed slækkes på kravene til mål og kvalitet.

1. Mål og krav i mellemlange og lange videregående uddannelser

Det danske uddannelsessystem består af forskellige niveauer, som strækker sig fra folkeskolen til de lange videregående uddannelser. De lange videregående uddannelser udbydes først og fremmest af universiteterne, og i overens-

stemmelse med europæisk standardstruktur omfatter de bachelor-, kandidat- og ph.d.-uddannelser samt diplom- og masteruddannelser.

<i>Europæisk standardstruktur for lange videregående uddannelser</i>		<i>Danske grader</i>
First cycle	Degree level	Bachelor Professionsbachelor Diplom
Second cycle	Master level	Master Kandidat
	Doctoral level	Ph.d.

De mellemlange videregående uddannelser udbydes blandt andet af en række centre for videregående uddannelser, og de omfatter blandt andet professionsbacheloruddannelser.

Det er videnskabsministeriet, som er ansvarligt for universiteterne og regulerer deres udbud af uddannelser, mens de videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner er underlagt Kulturministeriet, officersuddannelserne er underlagt Forsvarsministeriet og de mellemlange professionsbacheloruddannelser er underlagt undervisningsministeriet.

Tager du en mellemlang videregående uddannelse vil den som skulle give dig faglig ballast til at kunne udøve et bestemt erhverv eller en bestemt jobfunktion, og koblingen mellem teori og praksis er væsentlig for mange af uddannelserne. Tager du lang videregående uddannelse, er den kendetegnet ved at skulle give dig stor faglig bredde og dyb specialiseret indsigt inden for et eller flere fagområder. På de højere uddannelsesinstitutioner i Danmark findes der flere hundrede forskellige uddannelser, men lige meget hvilken du bliver optaget på, er alle

uddannelserne fælles om at indeholde nogle særlige *mål* og om skulle leve op til bestemte krav om *kvalitet*.

Generelle mål og kvalitetskrav

Som studerende på en lang videregående uddannelse er det et generelt mål med din uddannelse, at du skal erhverve en kompetenceprofil med nogle bestemte faglige, intellektuelle og praktiske kompetencer:

- **Faglige kompetencer**

Disse kompetencer er specifikt relateret til den enkelte uddannelse eller det enkelte fag og dækker f.eks. specialkompetence inden for et fagområde, indsigt i tilgrænsede fagområder og tværfaglige kompetencer.

- **Intellektuelle kompetencer**

Disse kompetencer er almene kompetencer, der ikke er snævert koblet til den enkelte uddannelse eller det enkelte fag og dækker f.eks. evne til analyse og abstrakt tænkning, en vidensøgende indstilling, kommunikative færdigheder og evne til at strukturere egen læring.

- **Praksiskompetencer**

Disse kompetencer er rettet eksplicit mod varetagelse af erhvervsfunktioner og dækker f.eks. praktiske færdigheder, professionel etik og ansvarlighed.

Eller med andre ord skal du tilegne dig evnen til selvstændigt at varetage erhvervsfunktioner ved at kunne anvende en række almene evner samt nogle særlige færdigheder og kundskaber inden for et eller flere fagområder. Et fagområde består i den forbindelse af et fag eller en gruppe af beslægtede fag inden for et af overordnet fagfelt, der f.eks. kan være humaniora, teologi,

samfundsvidenskab, naturvidenskab, sundhedsvidenskab, teknisk videnskab, kreativitet eller kunst.

Samtidig er det et generelt krav til din uddannelse, at kvaliteten af de omtalte faglige, intellektuelle og praktiske kompetencer befinder sig på et højt niveau. Det betyder i almindelighed, at uddannelserne skal være forskningsbaserede, og at du forventes at opbygge en række konkrete kompetencer af en kaliber, der kan beskrives ved nogle opadstigende udviklingstrin. Denne trinfølge er her skitseret ved forløbet fra bachelor- til kandidat- til ph.d.-niveau:

- **Bachelorniveau**

En bachelor skal have grundlæggende kendskab til og indsigt i sit fags metoder og videnskabelige grundlag. Disse egenskaber skal kvalificere bacheloren til videreuddannelse på et relevant kandidatstudie samt til ansættelse på arbejdsmarkedet.

Intellektuelle kompetencemål. En bachelor skal kunne beskrive, formulere og formidle problemstillinger i en videnskabelig sammenhæng, foretage analyser ved brug af videnskabelig metode og strukturere egen læring

Faglige kompetencemål. En bachelor skal kunne vurdere og anvende metoder inden for fagområdet og demonstrere indsigt i centrale discipliner, teorier og begreber inden for fagområdet.

Praktiske kompetencemål. En bachelor skal kunne analysere praktiske problemstillinger i en professionel sammenhæng samt træffe og begrunde faglige relaterede problemstillinger.

- **Kandidatniveau**

I forhold til bacheloren skal en kandidat have udbygget sin faglige viden og selvstændighed således, at kandidaten selvstændigt kan anvende videnskabelig teori og metode inden for fagområdet. Disse egenskaber skal kvalificere kandidaten til videre forskning (ph.d.-uddannelse) og ansættelse på arbejdsmarkedet i stillinger til at varetage højt kvalificerede funktioner, der er relevante for og kræver sagkundskab i det pågældende område.

Intellektuelle kompetencemål. Kandidaten skal kunne kommunikere om faglige problemer, formulere og analysere videnskabelige problemstillinger og selvstændigt fortsætte egen kompetenceudvikling og specialisering.

Faglige kompetencemål. Kandidaten skal selvstændigt kunne vurdere hensigtsmæssigheden af forskellige metoder for analyse og faglig problemløsning, have en udvidet faglig horisont samt demonstrere evne til at indgå forskningsarbejdet og have forståelse for dets implikationer.

Praktiske kompetencemål. Kandidaten skal selvstændigt kunne træffe og begrunde fagligt relaterede beslutninger og forestå udviklingsarbejde på baggrund af videnskabelige, teoretiske eller eksperimentelle metoder.

- **Ph.d.-niveau**

I forhold til kandidaten skal den færdige ph.d. have udbygget sin faglige viden og selvstændighed således, at vedkommende på internationalt niveau kan udføre forsknings-, udviklings- og undervisningsopgaver i relationer til institutioner og organisationer, hvor der forudsættes et bredt kendskab til forskning.

Intellektuelle kompetencemål: En ph.d. skal kunne formidle store mængder af viden både mundtligt og skriftligt samt selvstændigt kunne formulere og strukturere større forskningsprojekter.

Faglige kompetencemål: En ph.d. skal kunne gennemføre forskning på internationalt niveau, vurdere hensigtsmæssigheden af forskningsmetoder, demonstrere specialistforståelse for faglige teorier og metoder og udvise ansvarlighed i forhold til egen forskning.

Praktiske kompetencemål: En ph.d. skal kunne planlægge og varetage det faglige ansvar for komplekse udviklingsopgaver på grundlag af videnskabelige teorier eller eksperimentelle metoder og træffe beslutninger på baggrund af et kompleks dokumentationsgrundlag.

Specifikke mål og kvalitetskrav

Er du studerende på en mellemlang eller lang uddannelse indeholder din uddannelse også nogle specifikke mål og kvalitetskrav, som er fastsat i uddannelsens studieordning.

De specifikke mål for din uddannelse angiver hvilke specielle kompetencer, som lige netop den uddannelse skal give dig inden for uddannelsens fagområde. Samtidig angiver målene også, hvad det er for nogle erhvervsfunktioner, som disse faglige kompetencer skal medføre, at du kan udøve efter at have færdiggjort din uddannelse. Det betyder samlet, at den undervisning, vejledning og anden læring du modtager under din uddannelsen skal have et indhold, der sikrer opfyldelsen af uddannelsens specifikke mål.

Studerer du f.eks. under bachelorordningen i statskundskab, er målet med din uddannelse at give dig nogle bestemte færdigheder og kundskaber inden for det politologiske fagområde, som vil sætte dig i stand til at arbejde i den offentlige eller private sektor med at analysere politiske og samfundsmæssige fænomener. Derfor står det studieordningen for din uddannelse, at den bl.a. skal indeholde moduler i økonomi og sociologi. Er du derimod studerende ved uddannelsen i lægevidenskab, skal din uddannelse indeholde moduler i bl.a. anatomi, medicinsk genetik og socialmedicin. Ellers får du ikke tilegnet dig de konkrete faglige kundskaber og færdigheder, som uddannelsesstedet har vurderet, at en færdiguddannet læge skal have erhvervet sig fra universitetet.

Studieordningen angiver samtidig nogle specifikke krav til den faglige kvalitet i din uddannelse. For at du kan opfylde det specifikke mål med din uddannelse, stiller uddannelsen således krav til niveauet af dine kompetencer inden for uddannelsens fagområde. Derfor lægges der vægt på, at du tilegner dig de relevante kundskaber og færdigheder i overensstemmelse med nogle kvalitetskriterier, som er nøje fastlagt i studieordningen.

Studerer du f.eks. under bachelorordningen i Idéhistorie, er et af de specifikke delmål med din uddannelse, at give dig indsigt i filosofiens historie. Denne indsigt vurderes nemlig at udgøre en af forudsætningerne for, at du kan opfylde uddannelsens hovedmål, som består i at blive selvstændigt i stand til at analysere idéhistoriske emner. Samtidig vurderes det dog også at være en forudsætning for, at du kan opfylde hovedmålet, at din indsigt i filosofiens historie lever op til et bestemt kvalitetskriterie. Derfor stiller din studieordning krav om, at du tilegner

dig et klart overblik over hele den europæiske filosofis historie og kan karakterisere markante filosofihistoriske retninger og positioner.

2. Formålet med prøverne

Hvad du end studerer, er din uddannelse altså tilrettelagt efter nogle nøje fastlagte mål med uddannelsen og en række specifikke krav til kvaliteten af de faglige kompetencer, som du skal tilegne dig for at kunne opfylde disse mål. Som en del af denne tilrettelæggelse er din uddannelse forbundet med eksamen, som indeholder nogle forskellige prøver. Disse prøver anvendes til at understøtte og evaluere din uddannelses forløb mod de opstillede mål. Således anvendes prøve- og eksamenssystemet som et virkemiddel til at sikre, at du lever op til denne målopfyldelse og som en mulighed for at kunne dokumentere, i hvilken grad du gør det.

Eksamen som pædagogisk redskab

Prøverne er for det første et pædagogisk redskab, der dels har til formål at indgå som basis for uddannelsesinstitutionens evaluering af den undervisning, vejledning og anden læring, som du og andre har modtaget i uddannelsen, med henblik på fremtidig udvikling. Samtidig fungerer prøverne som et element i den løbende evaluering, som du selv skal foretage under din læringsproces, og som udgør en af forudsætningerne for, at du kan forbedre din læring og træffe relevante valg i dit efterfølgende studiearbejde

Dels har prøverne også et pædagogisk formål med at understøtte din læring som studerende ud fra en forestilling om, at den bedste læring af viden og kompetencer skabes gennem aktiv deltagelse og tilegnelse. Igennem prøvefor

beredelse og prøveaflægning styrkes du nemlig i den læringsproces, der omfatter erfaringsdannelse gennem det konkrete arbejde med forsknings- og undervisningsmaterialet kombineret med en refleksion, der forøger muligheden for, at du rent faktisk kan opnå den faglige kompetenceforøgelse som uddannelsen sigter mod.

Prøverne som redskab til sikring af kvalitet og målopfyldelse

For det andet bruges prøven som et praktisk og konstruktivt redskab til at sikre kvaliteten af din uddannelse og hermed opfyldelsen af dens fastsatte mål. Prøverne indgår hermed som et led i de krav, uddannelsen stiller til dig om, at du tilegner dig nogle specifikke færdigheder og kundskaber på et bestemt niveau inden for din uddannelses fagområde. Således udgør prøverne uddannelsesstedets redskab til at styre din kompetenceudvikling efter uddannelsens mål. Det gør prøverne konkret ved at bedømme om og i hvor hvilken grad, du i dit uddannelsesforløb har tilegnet dig de faglige færdigheder og kundskaber på et niveau, som uddannelsens kræver, for at du opfylder dens mål.

Gennem prøverne bedømmes dine præstationer altså efter nogle fastlagte kriterier for kvaliteten af deres faglige indhold. I nogle tilfælde består formen af dine prøver i en større skriftlig opgave, og så har din studieordning fastlagt nogle lidt andre regler for hvilke kriterier, dine præstationer skal bedømmes efter. Ved bedømmelsen af dit bachelorprojekt, kandidatspeciale og masterprojekt eller en anden større skriftlig opgave, lægges der også mest vægt på kvaliteten af det faglige indhold i dine præstationer. Men samtidig lægges der også vægt på kvaliteten af dine stave- og formuleringsevner i en grad, som er angivet i studieordningen for din uddannelse. Vægten er mindre men dog betydende

Prøverne som redskab til dokumentation af kompetencer

Endeligt anvendes bedømmelsen fra prøverne også som en mulighed for at du og uddannelsesinstitutionen kan dokumentere, hvorvidt og i hvor høj grad du har opnået de faglige kompetencer, som du skal tilegne dig gennem uddannelsen. Ved at du i prøverne bliver bedømt på baggrund af nogle målbare, gennemsigtige kriterier, er det nemlig både muligt for dig selv, uddannelsesstedet og andre at få et retvisende billede af dine præstationer og vurdere i hvilket omfang, du har erhvervet dig uddannelsens nøglekompetencer og dermed opfyldt dens fastsatte mål.

Når du har aflagt prøverne, og hvis du har bestået dine prøver, får du udstedt et eksamensbevis fra din uddannelsesinstitution. Har du fulgt enkeltfag, udstedes et bevis for den gennemførte prøve, men har du gennemført en hel uddannelse, udsteder uddannelsesinstitutionen et samlet eksamensbevis til dig. På beviset står hvilke prøver, du har bestået og med hvilken bedømmelse.

3. Ansøgning om dispensation ved prøver

På din uddannelse har du i nogle tilfælde mulighed for at søge dispensation fra regler for prøverne. At dispensere betyder at fritage dig fra en eller flere af de bestemmelser, der er gældende for indholdet og formen af prøverne på din uddannelse.

Dispensation forudsætter usædvanlige forhold

I princippet kan du søge dispensation om næsten alt, der vedrører prøveforholdene i din uddannelse. Da dispensation omhandler fritagelse fra gældende prøveregler, kan du dog kun søge dispensation, hvis det foreligger usædvanlige forhold af relevans for prøvesituationen. Formålet med dispensationen er nemlig

at ligestille dig med andre studerende i prøvesituationen. Derfor skal det konkret vurderes, at ændrede prøvevilkår er nødvendige for, at du kan gennemføre prøven på lige vilkår med andre.

Du kan i den forbindelse ikke blive fritaget for at skulle leve op til de krav om kompetencemål og -kvalitet, der er indbefattet i din uddannelse. Du kan kun søge om at opnå særlige vilkår for den måde disse mål- og kvalitetskrav sikres og bedømmes på. Det er ikke meningen, at dispensationen skal kompensere for et dårligere fagligt standpunkt.

Din ansøgning om dispensation skal altid begrundes.

Dispensation må ikke medføre en sænkning af niveauet

Som sagt kan du i princippet søge om dispensation fra næsten alle eksamensregler, men aldrig lempes på de kravene til det faglige niveau og de faglige mål i uddannelsen.

Hvem kan give dig dispensation?

Hvis du vil søge om dispensation fra en eksamensregel, er det væsentligt at vide, hvem der har kompetencen til at give dig dispensation. Den dispenserende myndighed er – med mindre andet er anført – den, der har udstedt reglen. På de forskellige uddannelser vil det typisk være studienævnet, der er den kompetente myndighed. Dispensationsansøgninger stiles til dit studienævn.

Hvor får du information om dispensationspraksis på lige netop dit uddannelsessted?

Der findes ikke en fast praksis for, hvornår der gives dispensation. En fritagelse fra eksamensregler sker altid på baggrund af en konkret vurdering af den enkelte ansøgers situation.

Inden du indsender din dispensationsansøgning, kan du opsøge studievejlederen på din uddannelse. Vedkommende kan nemlig være bekendt med lignende sager og derigennem informere om, hvad praksis plejer at være.

Hvilke oplysninger er nødvendige for din ansøgning om dispensation?

Inden du som studerende søger dispensation, er der tre typer af oplysninger, du skal have klarlagt. Disse oplysninger skal fremgå af din ansøgning til den dispenserende myndighed:

HVAD søger du om dispensation til? Modtageren af din dispensationsansøgning ved som udgangspunkt ikke, hvad du gerne vil opnå med dispensationsansøgningen. Derfor er det vigtigt, at du gør dig klart, hvad du ønsker at søge dispensation til og beskriver dette præcist.

HVORFRA søger du dispensation? Inden du som studerende søger dispensation, skal du sætte dig ind i den eller de bestemmelser, som du ikke mener, skal gælde for dig, og som du derfor søger dispensation fra. Disse bestemmelser er typisk formuleret i studieordninger.

HVORFOR du søger dispensation? Når du har sat dig ind i, hvilken bestemmelse du ønsker dispensation fra, skal du overveje, hvorfor netop denne bestemmelse ikke skal gælde for dig, når den gælder for alle andre. Derfor skal din begrundelse både indeholde en forklaring på, hvorfor det er nødvendigt med en dispensation i netop dit tilfælde og en sandsynliggørelse af, at en dispensation faktisk kan afhjælpe dine vanskelighederne forbundet med de usædvanlige forhold.

Du skal huske at vedlægge dokumentation for de usædvanlige forhold, som ligger til grund for din dispensationsansøgning. Dokumentationen skal være ud

færdiget af en fagperson, der afhængigt af de usædvanlige forholds karakter kan være:

Læge

Læge- eller speciallægeerklæring om diagnose og behandling i forbindelse med sygdomsforhold eller sundhedstilstand herunder også ulykkestilfælde, skadelige påvirkninger og psykiske lidelser (psykiatrisk speciallægeerklæring).

Psykolog

Psykologerklæring om psykiske funktionsevne

Læsepædagog e.l.

Erklæring om skrive- og læsevanskeligheder

En lægeerklæring eller anden form for dokumentation udgør en nødvendig men ikke altid en tilstrækkelig dokumentation.

Andre formalia og frister for ansøgning om dispensation

Inden du indsender din dispensationsansøgning, skal du huske, at den skal være forsynet med underskrift for at være gyldig.

I visse tilfælde er der frister for dispensationsansøgninger. Det er derfor vigtigt, at du spørger studievejlederen på dit uddannelsessted, om din ansøgning skal indsendes inden en given dato for at kunne blive behandlet i tide (Mange dispensationsansøgninger vedrører prøven og skal være modtaget og færdigbehandlet ved alle berørte instanser inden prøvetilmeldingsperiodens udløb).

Selv om der ikke er en frist for din dispensationsansøgning, bør du aflevere den hurtigst muligt.

Behandling af dispensationsansøgningen

Når din dispensationsansøgning modtages hos den kompetente myndighed, bekræftes modtagelsen de fleste steder ved datostempling. Datostemplingen tjener din retssikkerhed, idet du, hvis du ellers har indsendt ansøgningen i tide, kan henvise til datoen, hvis f.eks. prøvetilmeldingsperioden eller andre frister udløber.

Din dispensationsansøgning vil typisk blive behandlet på et møde i studienævnet, hvor der foretages en konkret vurdering af, hvorvidt ansøgningen kan imødekommes på baggrund af de anførte forhold og af den vedlagte dokumentation. Vurderingen sker ud fra bestemmelser og praksis på området og med baggrund i de anførte forhold.

Hvis din dispensationsansøgning imødekommes, vil du og andre berørte parter modtage afgørelsen. Du skal opbevare en modtaget afgørelse omhyggeligt, da den senere vil skulle vedlægges afledte ansøgninger og henvendelser, f.eks. prøvetilmeldinger.

Hvis du derimod får helt eller delvist afslag på din ansøgning, kan afslaget ikke ankes til anden myndighed med mindre, der foreligger retlige fejl eller mangler i forbindelse med behandlingen af din ansøgning.

4. Former for dispensation

For at du kan opnå dispensation fra en eksamensregel, skal der foreligge usædvanlige forhold. Her er det ikke muligt, at gengive alle tænkelige situationer af

den art, der kan karakteriseres som usædvanlige forhold. I stedet beskrives kendte tilfælde, hvor der er mulighed for at opnå dispensation, og hvilke ændringer du kan søge om.

Hvornår er der tale om usædvanlige forhold?

En ansøgning om dispensation fra en prøveregel kan være relevant, hvis du er tvunget til at studere på særlige vilkår, f.eks. på grund af et varigt fysisk eller psykisk handicap, der generer dig i gennemførelsen af din uddannelse. Er du ordblind er det ofte muligt at få lempet vilkårene ved skriftlig eksamen, for at ligestille dig med dine medstuderende. I nogle tilfælde er der også mulighed for at opnå dispensation fra en eller flere eksamensregler, hvis du har et andet modersmål end dansk.

Er du gravid, ramt af kortvarig sygdom eller uarbejdsdygtig i en mindre periode, er du ikke underlagt omstændigheder, der kan vurderes at være mere ekstraordinære end de begivenheder, som et menneske almindeligvis kan blive udsat for.

Hvilke ændringer kan du søge om?

Du kan kun få godkendt ændringer, som forholdene muliggør. Dispensationsmyndigheden kan derfor vælge at afvise din ansøgning med henvisning til, at forholdene ikke muliggør de ændringer, du søger om. Derfor er det en god idé at orientere sig vedrørende de ændringsmuligheder, der typisk imødekommes.

Ændringerne, du kan søge om, er som oftest:

- **Forlængelse af prøve- eller forberedelsestiden**

Du kan ansøge dit studienævn om forlænget prøve- eller forberedelsestid ved dokumentation for f.eks. sprogvanskeligheder, dysleksi, synshandicap og motoriske vanskeligheder

Har du et handicap, som gør, at du hurtigt bliver træt, kan der indlægges hvilepauser i prøvetiden.

- **Ændring af eksamensform**

Kan du dokumentere særlige vanskeligheder i forbindelse med aflæggelse af skriftlig eksamen, kan du i visse tilfælde opnå tilladelse til at aflægge mundtlig eksamen i stedet.

Kan du dokumentere særlige vanskeligheder i forbindelse med aflæggelse af mundtlig eksamen, kan du tilsvarende opnå tilladelse til at aflægge skriftlig eksamen i stedet.

Er du synshandicappet, kan du søge om fritagelse for eksamination i kort og billedstof.

- **Særskilt lokale**

I visse tilfælde kan det være nødvendigt, at din eksamen afholdes i et særskilt lokale. Det bliver især aktuelt, hvis hensynet til andre eksaminander kræver det.

- **Brug af særlige tekniske hjælpemidler**

Hvis du kan dokumentere et særligt behov for det, kan du søge om at måtte benytte særlige tekniske hjælpemidler under prøven, f.eks. pc, skrivemaskine, CCTV, kompenserende software eller lignende.

- **Særligt udformede eksamensopgaver**

Er du ordblind, synshandicappet, hørehandicappet eller lignende kan du søge om særligt udformede eksamensopgaver. F.eks. kan der i sådanne tilfælde være behov for at eksamensspørgsmålene affattes ved hjælp af punktskrift, storskrift, lydbånd mv.

- **Bisidder**

Hvis du kan dokumentere et særligt behov for det, kan du søge om assistance fra en bisidder til den praktiske gennemførelse af eksamen. Bisidderen kan f.eks. assistere dig under prøven ved at hjælpe med oplæsning, opslag i ordbøger, skrivning af noter eller lignende. Bisidderen tager aldrig selvstændigt initiativ, og følger kun dine direkte anvisninger.

- **Sekretær**

Hvis du i forbindelse med en skriftlig eksamen ikke selv er i stand til at skrive i hånden eller på pc, kan du søge om assistance fra en sekretær. Sekretærens opgave er i den forbindelse at indskrive din eksamensbesvarelse. Før afleveringen af eksamensbesvarelsen kan du gennemse den eller få den læst op.

Da der er en mulighed for, at sekretærassistance kan komme til at påvirke din eksamenspræstation, er det kun i sjældne tilfælde, at du kan søge om den form for hjælp. Det er f.eks. muligt for dig at søge om sekretærhjælp, hvis du er stærkt bevægelseshandicappet eller meget synshandicappet.

- **Lempelse af sprogkrav**

Hvis du ikke har dansk som modersmål, kan du søge om dispensation til at besvare dine eksamensopgaver eller få dem formuleret på et andet sprog,

såfremt forholdene gør det muligt og prøven ikke forudsætter fremstilling på dansk.

- **Brug af særlige ordbøger**

Hvis det er nødvendigt for at gennemføre skriftlige prøver, kan du søge om tilladelse til at medbringe særlige ordbøger til prøven. Det er f.eks. muligt, hvis du har et andet modersmål end dansk eller har dysleksi.

Eksempler på usædvanlige forhold

Nedenfor angives nogle kendte tilfælde, hvor der kan opnås dispensation.

- **Dispensationer for studerende med sprogvanskeligheder**

Har du et andet modersmål end dansk, kan du søge om særlige prøvevilkår. Hvis prøven ikke forudsætter fremstilling på dansk, kan du søge om lov til at aflægge prøven på et fremmed sprog. Du kan også søge om at få forlænget prøvetiden eller om tilladelse til at bruge ordbøger. Endvidere er det muligt at søge om dispensation fra vægtningen af dine stave- og formuleringsevner ved bedømmelsen af dine større skriftlige opgaver, medmindre stave- og formuleringsevnen er en væsentlig del af prøvens formål.

- **Dispensationer for studerende med dysleksi (ordblindhed)**

Har du dyslektiske vanskeligheder, kan du søge om at få forlænget prøvetiden. Du kan også søge om at få prøven særligt tilrettelagt ved f.eks. at få ændret skriftlig prøve til mundtlig prøve eller få prøvespørgsmålet oplæst.

- **Dispensationer for studerende med synshandicap**

Hvis du har et synshandicap, kan du søge om at få forlænget prøvetiden og/eller få særligt tilrettelagte prøver. Generelt kan du opnå fritagelse for eksamination i kort og billedstof. I andre tilfælde kan det dreje sig om prø

ver udformet på særlige medier som punktskrift, storskrift, lydbånd eller lignende. Du kan også søge om at måtte benytte særlige hjælpemidler, f.eks. CCTV eller IT-hjælpemidler som en pc med synshandicapkompenserende software. Endeligt kan du søge om at få assistance fra en sekretær eller bisidder til opslag, oplæsning, skrivning af noter mv.

- **Dispensationer for studerende med hørehandicap**

Er du døv eller hørehæmmet, kan du søge om at få forlænget prøvetiden og få tilrettelagt eksamensformen efter dine særlig behov, f.eks. få ændret mundtlig til skriftlig prøve. Du kan også søge om at få assistance fra tolk til mundtlig prøve mv.

- **Dispensationer for studerende med bevægelseshandicap**

Hvis du er bevægelseshæmmet kan du søge om at få forlænget prøvetiden. Du kan søge om lov til at aflægge prøven i et særligt indrettet lokale, eventuelt i dit eget hjem. Du kan også søge om at bruge særlige hjælpemidler under prøven som handicapkompenserende IT-hjælpemidler eller særlige møbler og andet inventar. Har du et handicap, som gør, at du hurtigt bliver træt, kan du søge om, at der indlægges hvilepauser i prøvetiden.

- **Dispensationer for studerende med psykiske vanskeligheder**

Har du psykiske vanskeligheder, som i særlig grad generer dig i prøvesituationen, kan du søge om at aflægge eksamen under særlige vilkår. Har du f.eks. stærke angstforstyrrelser i form af panikangst, agorafobi, socialfobi eller enkelfobi, kan du søge om at aflægge eksamen i et særligt lokale eller under andre særlige vilkår som f.eks. ændring af mundtlig eksamen til skriftlig eksamen eller omvendt. Hvis du har en dokumentarbar meget lav stresstærskel kan du søge om at få prøven særligt tilrettelagt ved f.eks. at få ændret skriftlig eller mundtlig prøve til skriftlig hjemmeopgave, få

forlænget prøvetiden eller få tidspunkterne for flere på hinanden følgende prøver særligt planlagt. Hvis du har meget nedsat koncentrationsevne kan du også søge om at få prøven særligt tilrettelagt eller om at få forlænget prøvetiden.

Litteratur

Bologna følgegruppens arbejdsgruppe om QF (2003): Mod en dansk kvalifikationsnøgle for videregående uddannelser ("Qualifications Framework"). Endelig rapport tiltrådt af Bologna følgegruppen 15. januar 2003